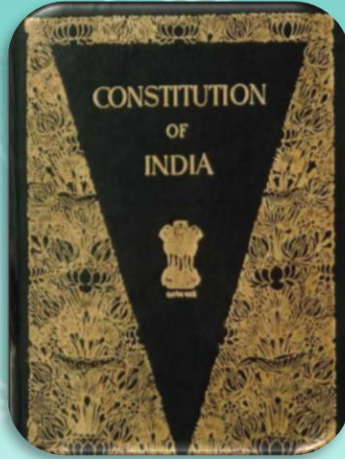

ધોરણ - ૮

સામાજિક વિજ્ઞાન

પાઠ - ૧૫

ભારતીય બંધારણ

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 ખાલી જગ્યા પૂરો :

- (1) ભારતના બંધારણની શરૂઆત આમુખ થી થાય છે.
- (2) બંધારણ સભાના અધ્યક્ષ ડૉ. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ હતા.
- (3) બંધારણ સભામાં કુલ 389 સભ્યો હતા.
- (4) બંધારણમાં લોકશાહી શાસન વ્યવસ્થાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક બે વાક્યમાં લખો :

(1) બંધારણનો અર્થ જણાવો.

□ કોઈપણ દેશનું શાસન ચલાવવા માટે ઘડવામાં આવેલા નિયમોના વ્યવસ્થિત સંગ્રહને દેશનું બંધારણ કહેવામાં આવે છે.

(2) બંધારણના ઘડવૈયા તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે?

□ ડૉ. ભીમરાવ આંબેડકરને બંધારણના ઘડવૈયા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(3) લોકશાહી એટલે શું?

□ લોકશાહી એટલે લોકોનું લોકો દ્વારા અને લોકો માટે ચાલતું શાસન.

(4) બંધારણ ક્યારે અમલમાં આવ્યું?

□ ભારતનું બંધારણ 26 જાન્યુઆરી 1950 ના રોજ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું.

પ્રશ્ન : ૩ નીચેના પ્રશ્નોનાં મુદ્દાસર ઉત્તર લખો :

(1) બંધારણની મુખ્ય વિશેષતાઓ જણાવો.

□ બંધારણની મુખ્ય વિશેષતાઓ આ મુજબ છે.

- ✓ લોકશાહી,
- ✓ બિનસાંપ્રદાયિક,
- ✓ પ્રજાસત્તાક અને
- ✓ સંઘ રાજ્ય.

(2) કોઈપણ બે મૂળભૂત હક્કો વિશે વિસ્તારથી લખો.

- (1) સમાનતાનો હક : કાયદાની દૃષ્ટિએ બધા નાગરિકો સમાન છે. ધર્મ, જાતિ, લિંગ પક્ષપાત અને ભેદભાવ કરવામાં ન આવે તેમજ બધા નાગરિકોને યોગ્યતા પ્રમાણે સમાન તક મળે.
- (2) સ્વતંત્રતાનો હક : દેશના દરેક નાગરિકને પોતાના વિચારો અભિવ્યક્ત કરવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી છે. દરેક નાગરિકને સમગ્ર દેશમાં ફરવા-ફરવા, વસવાટ કરવાની તેમજ વ્યવસાય કરવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી છે.

(3) કોઈપણ ચાર મૂળભૂત ફરજો જણાવો.

- દેશનું રક્ષણ કરવાની અને રાષ્ટ્રીય સેવા બજાવવાની હાકલ થતાં, તેમ કરવાની
- બંધારણને વફાદાર રહેવાની અને તેના આદર્શો તથા સંસ્થાઓનો, રાષ્ટ્રધ્વજનો અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની
- આપણી સમન્વિત સંસ્કૃતિના સમૃદ્ધ વારસાનું મૂલ્ય સમજી તે જાળવી રાખવાની
- જાહેર મિલકતનું રક્ષણ કરવાની અને હિંસાનો ત્યાગ કરવાની;
- વૈજ્ઞાનિક માનસ માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસા તથા સુધારણાની ભાવના કેળવવાની

પ્રશ્ન : 4 વિચારો અને લખો :

(1) જો નાગરિકોને મૂળભૂત હકો આપવામાં ન આવે તો કેવી સ્થિતિ સર્જાય?

□ જો નાગરિકોને મૂળભૂત હકો આપવામાં ન આવે તો તેનું રોજબરોજનું જીવન ખૂબ જ મુશ્કેલ બની જાય છે. નાગરિકને થતા અન્યાયની સામે તે ન્યાય મેળવી શકશે નહીં. સમાજની વ્યવસ્થા, બરાબર જાળવી શકાશે નહીં. એટલા માટે જ દરેક નાગરિકને મૂળભૂત હકો મળવા જોઈએ.

(2) તમામ મૂળભૂત ફરજો વિદ્યાર્થીના જીવનમાં કેવી રીતે બનાવી શકાય?

□ શાળાકીય જીવનથી જ વિદ્યાર્થીઓમાં મૂળભૂત ફરજો પ્રત્યે સભાનતા કેળવાય તે માટે તેને શિક્ષણનો એક ભાગ બનાવવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓ મૂળભૂત ફરજોથી સારી રીતે વાકેફ થાય તેવું વાતાવરણ શાળામાં નિર્માણ થવું જોઈએ. સાથે સાથે તેમના માતા-પિતાઓ પણ વિદ્યાર્થીને પોતાની ફરજો પ્રત્યે જાગૃત કરે તે ખૂબ જ જરૂરી છે.

(3) 26 નવેમ્બરને બંધારણ દિવસ તરીકે શા માટે ઉજવવામાં આવે છે?

□ ભારતનું બંધારણ 26 નવેમ્બર 1949 ના રોજ સંપૂર્ણ રીતે તૈયાર થઈ ગયું હતું. 26 નવેમ્બરના દિવસે ભારતનું બંધારણ તૈયાર થયું તેથી તે દિવસને બંધારણ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

THANKS

FOR WATCHING